

alal, eesmärgiga piirata aiakahjurite arvukust. Tema sulest on ilmunud rohkem kui kolmkümmend teaduspublikatsiooni. Oma katsetulemusi on ta esitanud rahvusvahelistel konverentsidel nii Baltikumis, Poolas kui Rootsis. Õppejõuna on ta hinnatud kui hea suhtleja. Seltskonnas on ta mõnus kaaslane ja akordioni kätte võttes sageli tujutegija.

Koos abikaasaga on Ülle üles kasvatanud kolm poega ning nad on jõudnud juba vanavane-matekski saada. Oma elurõõmu on Ülle taastanud 25 aastat palli mängides EPA võimla juurde kuuluvas terviseklubis *Elurõõm*. Samuti olles pikka aega akadeemias ametiühingukomitee liige on ta korraldanud üliõpilastaidlusülevaatusi, käsitöönäitusi jms., mis omaaegsele elule piisavalt vürtsi lisasid.

Soovime jätkuvat energiat ning elurõõmu tegutsemiseks kõikides eluvaldkondades.

A. Luik

MÄLESTUSPÄEVAD

TIIT KRISTAL – *in memoriam*

Möödunud aasta 10. novembril lahkus igaveseks manalateele ELVI kauaaegne teadussekretär, veterinaariakandidaat, korporatsiooni *Rotalia* liige Tiit Kristal.

Tiit Kristal sündis 26. jaanuaril 1918. a. Tallinnas kooliõpetajate pere-

konnas ja pealinnas alustas ta ka oma kooliteed. Pärast Tallinna Vene Gümnaasiumi lõpetamist ja sõjaväeteenistust astus ta Tartu Ülikooli loomaarstiteaduskonda, algul vabakuulajana ja 1937. aastast juba üliõpilasena. Tartu Ülikoolis õppis T. Kristal vaheaegadega kuni 1950. aastani. Vaheaegadel on ta töötanud Kehra paberivabrikus ja Vene baaside ehitustöödel Kloogal, metsatööl ning praktikandina Võru, Kanepi, Rõuge ja Antsla veterinaariaosakonnas. Olles omandanud algteadmised veterinaarias, oli ta aastatel 1945...1946 Tartu Riikliku Ülikooli loomaarstiteaduskonnas assistent, 1946...1948 vaneminspektor Peipsi Jõelaevanduses ja 1948...1952 veterinaararst Tartu Elusloomade Varumiskontoris. 1950. aastal sooritas T. Kristal riigieksamid Tartu Riiklikus Ülikoolis ja omandas loomaarsti kutse. Aastatel 1952...1953 töötas ta Tartu Oblasti Kindlustuse Valitsuses vaneminspektor-veterinaararstina. 1953. aastast kuni pensionile siirdumiseni 1978. aastal, s.o. 25 aastat oli T. Kristal ELVI teadussekretär, andes suure panuse teadustöö organiseerimisel selles asutuses. Lisaks teadussekretäri ametikohale oli ta ka pikemat aega ELVI juures asuva teaduskraadide kaitsmise nõukogu sekretär.

1970. a. kaitses T. Kristal kandidaadiväitekirja *Veiste haigestumise ja suremuse dünaamika uurimine Eesti NSV-s*, mille tulemusena omistati talle veterinaariakandidaadi teaduslik kraad.

Hea vene keele oskuse tõttu tegi T. Kristal ka rohkesti tõlketööd. Hulgaliselt on ta tõlkinud tolaeagse nõude kohaselt vene keelde dissertatsioone ja nende autoreferaate. Seda tööd tegi ta veel ka pensionil olles.

Nooremas eas oli T. Kristal kirglik kalamees. Ka hiljem harrastas ta kalapüüki seni, kuni tervis võimaldas. Samuti oli tal hobiks müntide, markide ja vanade esemete kogumine.

Tiit Kristalist kui abivalmis ja kohusetundlikust inimesest jääb hea mälestus. Ta on maetud Tartu Maarja (Raadi) kalmistule.

R. Aluoja

MART SEPP – *in memoriam*

Oli aasta 1928, kui kahekümnenda viiendal aprillikuu päeval sündis Tartu linna uus kodanik, kes sai nimeks Mart Sepp. Noor linnakodanik kasvas, käis koolis ja elas üle kõik need Eesti rahvale rasked neljakümnendad aastad koos teiste

tartlastega.

Olid aastad viiekümnendate alguses. Tartu Riikliku Ülikooli mõningate teaduskondade baasil loodi 1951. aastal Eesti Põllumajanduse Akadeemia ja koos paljude teistega sai uue kõrgkooli üliõpilaseks ka metsamelioratsiooni diplomand Mart Sepp. Juba järgmisel aastal oli ta EPA maaparanduse assistent. Seega sisuliselt nii EPA kui ka oma kateedri üks asutajaliikmetest. Neid on aga tänasesse Eesti Põllumajandus-ülikooli vähe järele jäänud.

Oli aasta 1995 kui 2. detsembril lahkus dotsent Mart Sepp oma eluaegselt õppejõukohalt manalateele. Olgu Eestimaa muld, mida Mart Sepp oma elutööga püüdis viljakamaks teha, talle kerge kanda.

Mart Sepp on lahkunud, kuid ta töö elab edasi. Neljakümne kolme tööaasta vältel on ta erialast tarkust andnud ligemale tuhandele maaparandusinsenerile, lisaks sellele veel paljudele metsateadlastele, maakorraldajatele, agronoomidele ja majandusteadlastele. See tarkus ei kao, vaid täieneb ja areneb edasi. Mart Sepa uurimistöo rakenduslikud tulemused on olnud aluseks maaparanduslike veejuhtmete projekteerimishühendite ning ehitamise ja korrashoiu tehniliste

tingimuste koostamisel. Nende normatiivdokumentide järgi on aga Eestimaale rajatud veejuhtmed, mille kogupikkus on ligikaudu võrdne maakera ümbermõdduga.

Mart Sepp ei olnud ainult oma kitsasse uurimisteemasse süüvinud teadlane. Ta oli laia kultuurihuviga, teisi inimesi austav ja seltskondlikult aktiveeriv inimene. Üle kolmekümne aasta on Mart Sepp hoidnud ülal Tartu meeskoor *Gaudeamus* presidendi ja aktiivse liikmena laulutl, levitanud seda nii Soomes kui Lätis ja Leedus.

Lähimatele kollegidele endisest maaparanduse kateedrist, nüüdsest Veemajanduse Instituudist ja oma õpilastele on Mart Sepp olnud seltskondlikuks hingeks ja kutse-eetiliseks eeskujuks. Sellise eeskujuna elab ta meie südameis edasi

K. Alekand

EVALD RAUDVÄLI – *in memoriam*

Evald Raudväli sündis 21. märtsil 1926 Peterimaal Mäe vallas Beresje külas talupidaja perekonnas. Esimesed koolitarkused sai ta Võõpsu 6-klassilisest Koolist. Peipsi kohisevad lained ja ta vanemate rutakad askeldused panid Evaldi juba õige

varakult mõtlema meie igapäevases leivast. Nooruke Evald nägi, et selleks et laual oleks igapäevane leib ja sinna vajalik kõrvaline, pidid vanemad rohkesti vaeva nägema, sest Peipsi-äärne kehv põllupinnas ja Peipsi ei olnud eriti helled. Nii küpseski noores Evaldis soov õppida aianduse ja põllunduse kunsti, et sellega muuta põllutöö tulusamaks. Jätkusid õpingud Räpina Aiandustehnikumis. Tehnikumi lõpetas ta 1943. aasta sügisel aedniku kutsega. Erksa vaimuga, maad armastav nooruk leidis, et Räpinas pakutud teadmistest on vähe ja sama aasta sügisel jätkas õpinguid Kehtna Aiandusinstituudis ja aasta hiljem juba TRÜ põllumajandusteaduskonnas. Ülikooli lõpetas ta 1948. aastal.

1949. aasta veebruaris jätkas noor õpetatud agronoom õpinguid aspirantuuris agrokeemia erialal. 1953. aastal kaitses ta väitekirja *Obulusfosforiidijahu kasutamise viise Eesti NSV muldadel* ja talle omistati põllumajandusteaduste kandidaadi teaduslik kraad.

Nüüd juba küpse teadusmehena määrati ta Eesti NSV TA Kuusiku filiaali direktori kohusetäitjaks ja 1956. aastast Kuusiku katsebaasi juhatajaks.

1957. aastal täiendas ta oma väetistarbe määramise alaseid teadmisi tolleaegses Saksa DV-s, kust saadud kogemusi ta hiljem on edukalt ellu rakendanud.

1958. aasta märtsis, kui Eesti Maaviljeluse Instituudis moodustati väetistarbelaboratoorium, valiti Evald Raudväli selle juhatajaks. Sellel töökohal algas E. Raudväli agrokeemiateenistuse organiseerimist Eestis. Väetistarbelaboratooriumi ümbernimetamisega agrokeemiaosakonnaks sai temast 1964. aastal selle osakonna juhataja. Selles osakonnas (hilisema nimetusega agroökoloogia sektor) töötas ta juhtivteadurina elu lõpuni.

Evald Raudväli oli suure eruditsiooniga teadlane ja teadusliku töö organisaator, kes paistis silma oskusega tõstatada aktuaalseid lahendamist vajavaid põllumajanduse edasiarendamisprobleeme. Ta uurimused hõlmasid väetiste ratsionaalse kasutamise süsteemi küsimusi Eestis. Ta osales efektiivsete väetussüsteemide täiustamisel ja mineraalväetiste kulunormatiivide väljatöötamisel, täpsustas orgaaniliste, mineraal-, mikro- ja lubiväetiste vastastikuse toime seaduspärasusi ning erinevate väetiste osatähtsust saagi formeerimisel. Ta on avaldanud ligemale 200 teaduslikku ja populaarteaduslikku tööd. Talle omistati teenelise teadlase nimetus (1964) ja ta oli Nõukogude Eesti preemia laureaat (1970).

Evald Raudväli lahkus meie hulgast igaviku teedele 18. jaanuaril 1996. aastal.

H. Kärblane

OSVALD OJAVEER – 90

Osvald Ojaveer (kuni 1935. a. Klimberg) sündis 24. jaanuaril 1906. a. tolleaegsel Võrumaal,

Meeksi vallas Parapalu külas taluperemehe teise pojana. Lõpetas Räpina Gümnaasiumi 1925. aastal. Samal aastal astus Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonda, kus õppis agronoomiaosakonnas aastatel 1925...1931 ja metsaosakonnas 1930...1931. Õpingud lõpetas 1931. aastal agronoomi diplomiga *cum laude*. Kuulus korporatsiooni *Rotalia* ridadesse. Oli Agronoomide Koja liige. Töötas Võnnu jaoskonna agronoomina (1928...1929), Tooma Sookultuuri ja Maaparanduskooli õpetajana (1929...1936) ja juhatajana (1936...1944). Aastatel 1944...1949 töötas ta TRÜ maaparanduse ja sookultuuri kateedris ja 1949...1950 samas taimekasvatuse kateedri sookultuuri ja rohumaaviljeluse vanemõpetajana. Õppejõu kohalt vallandati ta süüdistusega, et kuulus Omakaitse. Hiljem (1950...1954) töötas Tartumaal Ranna kolhoosis heinaseemnekasvatuse-agronoomina, Tartu MTJ agronoomina (1954...1955), Pärnu-Jaagupi sordikatsepunkti juhataja kohusetäitjana (1955...1956), Kose sordikatsepunkti juhatajana (1956...1964), Harju Kolhoosi- ja Sovhoositootmisvalitsuse rohumaagronoomina (1964...1965), Tallinna Noorte Naturalistide Keskmaja juhatajana (1965...1966).

Tema trükisilmunud tööd käsitlevad hein- ja köögiviljade väetamise küsimusi, eriti vaskväetiste vajadust.

Osvald Ojaveer suri Tallinnas 20. novembril 1966. aastal ja ta on maetud Võnnu surnuaiale.

B: Album Academicum Universitatis Tartuensis 1918...1944. I...III k., Tartu, 1994.

K. Annuk

EVALD NÕMM – 90

Evald Nõmm on sündinud 19. veebruaril 1906 Pärnus kuueliikmelises töölisperekonnas. Pärnu Poeglaste Gümnaasiumis lõpetas 9 klassi, siis astus sõjakooli, mille lõpetas 1926. aastal suurtükiväelasena. Teenides Tartus ohvitserina hakkas õppima TÜ loomaarstiteaduskonnas. Vahepeal (1928...1930) õppis veel lennukoolis. Loomaarstidiplomi sai 1934. aastal, kuid sellele vaatamata jätkas sõjameheelu. Aastatel 1938...1940 õppis Kõrgemas Sõjakoolis.

Juubilari pikk elutee on kulgenud raskelt, kuid kindlalt tõusurada pidi. Õppimine Pärnu Gümnaasiumis pani aluse võõrkeeltele (vene, saksa, inglise ja prantsuse keel), oma keelte-

oskuselt oli ta kadestusväärseks eeskujuks kõigile noorematele kolleegidele.

Eraldi väärib märkimist asjaolu, et E. Nõmm võttis osa viimasest suurest sõjast selle algusest kuni lõpuni, olles algul diviisi, siis Eesti Laskurkorpuse veterinaarteenistuse ülem. 1947. aasta lõpul demobiliseerus veterinaarteenistuse kaardiväepolkovnikuna.

Olles hingeliselt teadlane ja ratsasportlane, suutis E. Nõmm mõlemal alal palju korda saata. Veel 1950. aastal tuli ta vabariigi meistriks kahevoorulises takistussõidus. Ta oli üks Eesti ratsaspordikoolkonna rajajaid, oli pikemat aega VS "Jõud" ratsaspordisektsiooni esimees ja Eesti NSV Ratsaspordiföderatsiooni aseesimees.

1948. aastal asus E. Nõmm TRÜ-sse pedagoogilisele tööle. Siin organiseeris ta TRÜ ratsabaasi. Tunnustatud treenerina valmistas ta ette mitmeid meistersportlasi.

Alates 1951. aastast kuni elu lõpuni töötas E. Nõmm EPA veterinaariateaduskonnas, algul vanemõpetajana, siis (1955) dotsendina ja (1972) professorina, 1980. aastast professor-konsultandina.

Sise- ja nakkushaiguste kateedri juhatajaks oli E. Nõmm aastatel 1966...1979. 1953. aastal kaitses Moskvas Veterinaaria Akadeemias kandidaadidissertatsiooni *Rakendist põhjustatud vigastustest hobustel ja nende vältimine, eriti tiiserakendi puhul* ja samas 1969. a. doktori väitekirja *Põllumajandusloomade tähtsamate nakkushaiguste episotoloogiline olukord ja tõrjeabinõude täiustamine*.

E. Nõmme juhendamisel ehitati pealeehitusena veiste leukoosi laboratoorium, organiseeriti vastav uurimisgrupp ning rajati eksperimentaalbaas Ülenurme õppe-katsemajandis.

Põhitöö kõrval täitis prof. E. Nõmm pidevalt edukalt suuri ja vastutusrikkaid ühiskondlikke ülesandeid. Arvukates ühiskondlikes toimetamistes nõukogudes ja komisjonides on E. Nõmme kaalukas sõna kaasa aidanud paljude küsimuste otstarbekohasele lahendamisele. Tänu tema initsiatiivile hakkas sel ajal ilmuma ajaleht *Põllumajanduse Akadeemia* (esimene number 5. mail 1957).

Prof. E. Nõmm oli lugupeetud pedagoog. Ta on õpetanud hobusekasvatust, sõjaväe veterinaar-distsipliini, episotoloogiat ja veterinaarorganisaatsiooni kursust. E. Nõmm on mitmete õppe- raamatute (*Loomade nakkushaigused, Veterinaarorganisaatsioon* jt.) ja käsiraamatute (*Veiste nakkushaiguste, Hobuste nakkus- ja invasiooni- haigused* jt.) kaasautor.

E. Nõmm oli sirgjooneline, printsiipaalne ja korrektne inimene. Teda iseloomustas suur järjekindlus, visadus ja andumus oma ülesannete täitmisel. Talle on omistatud teenelise teadlase aunimetus. Spordimeheks jäi E. Nõmm elu lõpuni. Ta säilitas sõjaväelase distsipliini, täpsuse ja mitte niivõrd alluvate, kui just enda suhtes. Päevakorras oli kindel koht kehakultuuril, mis oli reipuse ja hea meeleolu aluseks. Ta oli alati heas tujus, kartmatu ja optimistlikult häälestatud inimene, kes töötas perspektiivitundega.

E. Nõmm suri 31. dets. 1990. Ta on maetud (Jaani) Raadi kalmistule.

H. Pärn

VASSIL RIDALA – 90

Vassil Ridala on sündinud 9. märtsil 1906 Muhu saarel, Rassa külas Luiskama peres kuuenda lapsena. Tema vanemad olid põllutöölised, kes hankisid elamiseks lisa ka kalapüügiga.

Alghariduse omandas V. Ridala (tollal veel Grünthal) Hellamaa Algkoolis, keskkariduse aga Saaremaa Ühiskoolis. 1925. aastal astus Tartu Ülikooli loomaarstiteaduskonda ja lõpetas selle 1930. aastal *cum laude*. Juba paar aastat enne ülikooli lõpetamist, asus ta prof. Hobmaieri kutsel ajutise abijõuna tööle patoloogilise anatoomia kateedrisse. Üliõpilasena töötas ka diagnostikalaboratooriumis ja assistendina väike-loomakliinikus. Veterinaariadoktori väitekirja teemal: *Uurimusi Brucella abortus'e patogeensuse toimest lehma udarasse ja mõningatesse teistes elunditesse* kaitses ta 1933. aastal. Töö tõlgiti inglise keelde ja sai tuntuks ka rahvusvahelises ulatuses. Seejärel valiti V. Ridala dotsendiks (patanatomia), 1936. aastal erakorraliseks ning 1940. aastal korraliseks professoriks ja kateedrijuhatajaks. Patoloogilise anatoomia ja loomatervishoiu kateedri juhatajana oli prof. V. Ridala ametis elu lõpuni.

Prof. V. Ridala õppe-, teadus- ja ühiskondlik töö on olnud viljakas ja mitmekülgne. Trükis avaldatud teadustöid on tal üle 200, mis käsitlevad mitmesuguste haiguste puhul ilmnevaid patoloogilisi muutusi.

Koos abikaasa prof. Elfriide Ridalaga uuris ta kalade massilise suremuse põhjusi Võrtsjärves 1948. aastal, oma töötamisaja viimastel aastatel latentsete udarapõletike tekitajatest põhjustatud patoloogilisi muutusi lehma udaras.

V. Ridala osutas suurt tähelepanu noorte teadlaste kasvatamisele. Tema juhendamisel valmis 13 kandidaativäitekirja. Kogenud pedagoogina pani ta suurt rõhku üliõpilastes iseseisva töö oskuste kasvatamisele. Tema juhendamisel töötanud ÜTÜ patoloogilise anatoomia ja parasitoloogia ringis valminud üliõpilaste teaduslike tööde arv on üle saja. Viies valminud töödest olid auhinnatud, kusjuures viiele tööle oli antud NSVL Kõrgema Hariduse Ministeeriumi aukirjad.

V. Ridala hobiks oli võrkpall. Üle 20 aasta juhtis ta võrkpallialast tegevust Tartu linna võrkpallisektsiooni presiidiumi esimehena. EPA ja veterinaariateaduskonna meeskonnas võttis osa paljudest võistlustest. Treeningutest ei puudunud ta kunagi ja oli siin noortele suureks eeskujuks.

V. Ridala järgis ülimalt terveid eluviise (oli täiskarskalane), mis aitasid tal säilitada reipust ja töövõimet. Seltskonnas oli ta alati rõõmus ka alkoholi pruukimata.

Paljude autasude, diplomite ja aukirjade hulgast väärrib märkimist, et V. Ridala oli Nõukogude Eesti preemia laureaat (1967) ja Eesti NSV teeneline teadlane (1969).

V. Ridala suvekodu oli Muhumaal. Muhus veetis ta ka oma iga-aastased puhkused, kusjuures tema meelistegevuseks oli mesilaste pidamine: nende töö ja tegevuse jälgimine ja suunamine. Muhu mesilaste mett pidas ta mandri omast paremaks.

Muhumaa mehena jäi Vassil Ridala oma saare patrioodiks elu lõpuni. Ta suri 21. veebruaril 1985. aastal ja maeti Raadi (Jaani) kalmistule.

H. Pärn